

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО КУРСУ

ОСНОВИ МЕДІАПСИХОЛОГІЇ

Напрямок підготовки 6.030103 «Практична психологія»

УДК 159.99
ББК 88я73
К13

*Рекомендовано до друку Методичною комісією соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 2 від 2 жовтня 2015 року)*

Рецензенти:

Н.В. Медведєва

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології творчості Інституту психології імені Г.С. Костюка

І.І. Бойко

кандидат психологічних наук, доцент, Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

К13

Кириченко В. В.

Основи медіапсихології : методичні рекомендації / В.В. Кириченко – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 25 с.

Методичні матеріали допомагають освоїти зміст навчального курсу «Основи медіапсихології», який розроблений для студентів спеціальності 6.030102 «Психологія». Матеріали містять план семінарських занять, інструкції для проведення лабораторних робіт та план лекцій.

**УДК 159.99
ББК 88я73**

© Кириченко В.В., 2015

ЗМІСТ

Мета і завдання курсу	4
Структура навчальної дисципліни	6
Вимоги до письмових звітів та усних відповідей	8
Лекційний курс	9
Плани семінарських занять	12
Теми для самостійного опрацювання	16
Завдання на ПМР та залік	17
Рекомендована література	19
Критерії оцінювання	20

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Динаміку розвитку сучасного суспільства можна охарактеризувати як рух з прискоренням. З геометричною прогресією збільшується кількість населення Землі, соціальних осередків, культур та субкультурних утворень; зменшуються грані невідомого, недослідженого, що змушує так чи інакше бути у контексті тих соціально-економічних та глобалізаційних процесів, учасником, а часом і заручником яких вона є. У вирі інформації, як сукупності знань, світоглядних уявлень людини та людства вцілому, продуктів фізичної та психічної активності індивідуального та колективного, суб'єкт соціальних відносин, постійно перебуває під її тиском, який породжує різного роду соціальні порушення розвитку (соціальні девіації), та може спричинити виникнення фрустрації та невротичних розладів.

Знання у вигляді об'єктивних істин до цього часу розцінювалися як абсолютне благо для людства. Знання – це не лише світло, яке показує дорогу, у деякий момент вони можуть осліпити, зробити безпомічним, у решті-решт, знання можуть непоправно нашкодити людині. Інформаційне середовище стає дедалі агресивнішим, інформаційні потоки, за рахунок сучасних медіа, мають більшу інтенсивність та мобільність, а тому інформація дістається свого адресата набагато швидше, ніж він може нормально її опанувати.

Необхідність вивчення курсу «Основи медіапсихології» у процесі підготовки спеціалістів за напрямком 0301 «Соціально-політичні науки», пов'язана з функціональними обов'язками цієї групи спеціалістів працювати у соціальному середовищі та здійснювати у межах трудового посту різного роду інформаційну діяльність. Зміна предметного поля професійної діяльності психолога сьогодні змушує фахівців цієї сфери оволодівати актуальними знаннями про загальні соціально-психологічні механізми взаємодії особистості з соціальним середовищем, впливу інформації на поведінку і психіку людини, її світоглядні уявлення, формування громадської думки у контексті сучасних геополітичних процесів.

Специфіка професійної діяльності працівників, які здобувають фахову підготовку за спеціальностями «Психологія» та «Практична психологія», дозволяє якісно засвоїти базові знання з курсу **«Основи медіапсихології»** за рахунок поступового освоєння закономірностей існування соціального середовища та його сучасних конституційних особливостей під час вивчення курсів: «Соціальна психологія», «Психосемантика», «Політологія», «Соціологія», «Психології особистості» та інших нормативних дисциплін, які передбачені навчальним планом підготовки фахівців за цими спеціальностями. Матеріали посібника можуть бути використані під час вивчення «Психології реклами», «Психології праці», «Психологічних основ PR» та «Психології управління».

Курс складається з двох змістових модулів, які поступово розкривають проблеми взаємодії особистості з інформаційним середовищем та дають можливість засвоїти достатній обсяг знань, умінь та навичок для практичного розв'язання завдань, які пов'язані з предметною областю курсу. У межах першого змістового модуля **«Особистість у інформаційному середовищі»** описані загальні властивості інформації, розкриваються проблеми формування та збереження інформації та її значення у контексті культурно-історичного розвитку. У межах другого модуля **«Психологія засобів масової інформації»** описуються роль та значення мас-медіа у інформаційній діяльності соціального середовища, основні закономірності та властивості формування громадської думки; вплив реклами і PR на свідомість та поведінку споживача інформаційної продукції.

Мета вивчення курсу: формування цілісного уявлення про особливості взаємодії особистості з інформаційним середовищем, які дозволять майбутньому

фахівцю у галузі психології ефективно розв'язувати виробничі завдання, пов'язані з інформаційною діяльністю суб'єкта соціальних відносин. Вивчення курсу передбачає загальне ознайомлення з психологією інформаційної діяльності як галуззю наукових психологічних знань і базується на узагальненнях та емпіричних дослідженнях представників різних наукових шкіл та історичних епох.

Завдання курсу:

1. Ознайомити студентів із актуальними проблемами психології інформаційної діяльності;
2. Сформувати цілісну картину предметної області галузі, яка дасть можливість на науковому рівні вирішувати завдання, пов'язані з психологічними проблемами розвитку суб'єкта соціальних відносин у інформаційному середовищі;
3. Знаходити оптимальні шляхи профілактики та збереження психічного здоров'я особистості в умовах інформаційної діяльності;
4. Ознайомити з можливостями надання психологічної допомоги особистості, у ситуаціях, пов'язаних із порушеннями психофункціонального стану, які відбулися під впливом інформаційної діяльності.

По завершенню вивчення дисципліни студент **повинен знати:**

- методологічні й теоретичні основи психології інформаційної діяльності;
- особливості проведення досліджень психологічного вивчення громадської думки;
- психологічну структуру інформаційної діяльності суб'єкта соціальних відносин;
- шляхи оптимізації та гуманізації інформаційних відносин у суспільстві;
- психологічні закономірності впливу інформації на поведінку суб'єкта праці;
- основи психологічної допомоги особистості, у якої виникли порушення психологічного розвитку в результаті інформаційної діяльності;
- роль та значення засобів масової інформації у процесі формування громадської думки.

По завершенню вивчення дисципліни студент **повинен уміти:**

- діагностувати та об'єктивно оцінювати психологічний вплив інформації на психіку людини;
- проводити психологічні дослідження у галузі психології інформаційної діяльності;
- проводити оцінку інформації на предмет її екологічності та доступності для сприйняття різними категоріями населення;
- надавати психологічну допомогу суб'єкту інформаційних відносин.

Зміст навчального посібника частково відображає предметну область психології інформаційної діяльності як науково-практичного напрямку у психології. На вивчення навчальної дисципліни відводиться **54 години, 1,5 кредитів ECTS**.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	денна форма					
	Всього годин	кількість годин				
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Змістовий модуль №1. Особистість у інформаційному середовищі.						
Тема №1. Інформація та інформаційні процеси у суспільстві.	6	2				4
Тема №2. Інформаційні відносини у суспільстві. Проблеми взаємодії особистості з інформаційним середовищем.	8	4				4
Тема №3. Соціально-психологічні властивості інформаційного середовища	8		2			6
Тема №4. Еколого-психологічні аспекти інформаційної діяльності	8		2			6
Разом за ЗМ №1	30	6	4			20
Змістовий модуль №2. Психологія засобів масової інформації.						
Тема №5. Психологічні особливості інформаційної діяльності мас-медіа	8	4				4
Тема №6. Засоби масової інформації та процеси формування громадської думки	10		4			6
Тема на самостійне опрацювання №7. Інформаційна діяльність особистості у Internet-середовищі	6					6
Разом за ЗМ №2	24	4	4			16
Усього	54	10	8			36

Умова допуску до ПМР

- 1 оцінка за усну відповідь на занятті та обговорення першоджерел;
- 1 оцінка за тестовий контроль знань;
- 1 оцінка за складання теми на самостійне опрацювання.

У випадку невиконання студентом мінімальної програми вивчення курсу **він не допускається до виконання ПМР** та відповідно, на заліку може отримати максимум 50 балів, які відповідно до навчальних нормативів оцінювання знань є незадовільною оцінкою та має бути перескладеною у строки, визначені навчальним закладом.

Умова допуску до заліку – успішне складання ПМР №1

Оцінка знань студента за результатами вивчення навчальної дисципліни складається з 50% оцінки за ПМР №1 та 50% оцінки за залікову роботу. У

виключних випадках викладач має право звільнити студента від складання заліку, виставивши підсумкову оцінку за курс на основі складання ПМР №1.

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання плану практичного заняття;
- опрацювання матеріалів першоджерел
- тестовий контроль знань
- опрацювати основні поняття;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат;
- усне повідомлення з проблем, дотичних до тематики курсу;

ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ ЗВІТІВ ТА УСНИХ ДОПОВІДЕЙ

Загальні вимоги

Письмові звіти студентів мають оформлюватись на комп'ютері, набиратися на окремих листках формату А4 (текст з однієї сторони), підшиватися за допомогою діркопробивача або степлера у папку, окрему для кожного студента (прохання не вкладати звіти у файли), та відповідати таким основним вимогам:

- відповідність усім структурним та змістовим вимогам, зазначеним у плані семінарського заняття.
- наявність титульної сторінки із назвою звіту та інформацією про його виконавців;
- виклад державною мовою,
- акуратне оформлення без помітних виправлень та інших технічних недоліків.

Загальні вимоги

Усні виступи мають розкривати зміст висвітлюваного питання, теми, проблеми, що обговорюється та відповідати таким основним вимогам:

- логічна послідовність викладу думок. Кожна думка має логічно пов'язуватися з попередньою таким чином, щоб не викликати смислових непорозумінь.
- точність мовлення полягає у найповнішому викладі матеріалу з найоптимальнішим використанням мовних засобів, використанні усталених понять та термінів.
- логічний наголос як виділення за допомогою голосу та пауз найважливіших понять.
- дотримання норм української мови.
- адекватна манера мовлення. Мовлення має бути чітким, виразним, впевненим, однак позбавленим зайвої експресії.
- підкріплення різноманітним ілюстративним матеріалом: схемами, таблицями, відео- та аудіозаписами тощо.

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

ТЕМА №1. ІНФОРМАЦІЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СУСПІЛЬСТВІ (Лекція №1)

Мета: розгляд поняття інформація та її властивостей. Процеси формування, збереження та відтворення інформації.

Професійна спрямованість: уміння аналізувати властивості інформації різного змісту, розуміти причини її виникнення та можливості подальшого відтворення та збереження.

План

1. Інформація та її значення у процесі суспільного розвитку
2. Властивості інформації. Процеси формування та збереження інформації

Основні поняття	інформація, інформаційне середовище, властивості інформації, суспільство, соціальне середовище, інформаційна взаємодія, кодування інформації, збереження інформації, відтворення інформації

Література

1. Гадамер Г.-Г. Істина і метод / Ганс-Георг Гадамер. – Т. 1: Герменевтика: Основи філософ. герменевтики. – Київ: Юніверс, 2000. – 464 с.
2. Глобалізація і безпека розвитку / О.Г. Білорус, М.О. Гончаренко, В.А. Зленко та ін. / [за ред. О.Г. Білоруса]: монографія. – К., 2001. – 733 с.
3. Кириченко В.В. Психологія інформаційної діяльності : навчальний посібник – 2-ге вид. вип. і доп. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 146 с.
4. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Борис Федорович Ломов. – М. : Наука, 1984. – С.242-271.
5. Левченко Л.Л. Філософські основи інформації / Левченко Людмила Леонідівна, Яроцький Леонід Васильович. – Житомир : «Полісся», 2007. – 176 с.
6. Психология и культура / [под. ред. Д. Мацумото]. – СПб. : Питер, 2003. – 718 с.
7. Психология. Словарь / [под общ. ред. А.В. Петровського, М.Г. Ярошевского]. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.

ТЕМА №2. ІНФОРМАЦІЙНІ ВІДНОСИНИ У СУСПІЛЬСТВІ. ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ОСОБИСТОСТІ З ІНФОРМАЦІЙНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ (Лекція №2-3)

Мета: проаналізувати психологічні закономірності обміну інформації, визначити роль процесів спілкування у суспільстві, вивчення екологічних аспектів обміну інформації у суспільстві.

Професійна спрямованість: навчитися працювати з завданнями, які передбачають допомогу особистості у ситуації психосоціального розвитку у процесі інформаційної діяльності.

План

1. Особистість як суб'єкт інформаційних відносин
2. Психосоціальний розвиток особистості у медіасередовищі
3. Еколого-психологічні аспекти інформаційної діяльності у медіасередовищі

Основні поняття	екологія, соціальна екологія, екологічна безпека інформаційної діяльності, спілкування, інформування суспільства, медіасередовище, розвиток особистості, онтогенез, праксис, поезису, творче поетичне світосприйняття

Література

1. Кириченко В.В. Психологія інформаційної діяльності : навчальний посібник – 2-ге вид. вип. і доп. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 146 с.
2. Красилов А.А. Экология знания и интеллектуальные системы / А.А. Красилов // Высокие технологии в промышленности России. – М., Международная академия информатизации, 1997. – С. 153-160.
3. Моляко В.А. Творческая конструкторология (пролегомены) / Валентин Алексеевич Моляко. – К.: Освіта України, 2007. – 388 с.
4. Моляко В.А. Творческое поэтическое мировосприятие / Валентин Алексеевич Моляко // Актуальні проблеми психології : Проблеми психології творчості : Збірник наукових праць / [За ред. В.О. Моляко]. – Т.12. – Вип.6. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 7-19.
5. Моляко В.А. Что такое восприятие мира ? // Идеи О.К.Тихомирова и А.В. Брушлинского и фундаментальные проблемы психологии (к 80-летию со дня рождения). Материалы Всероссийской научной конференции (с иностранным участием). Москва, 30 мая – 1 июня 2013 г. – М.: Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова, 2013. – С. 333-337.
6. Психология и культура / [под. ред. Д. Мацумото]. – СПб. : Питер, 2003. – 718 с.

ТЕМА №5. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАС-МЕДІА

Мета: визначити психологічні закономірності формування громадської думки та формування громадського ставлення до елементів соціального середовища через засоби масової інформації. Проаналізувати ефективність проведення інформаційних війн та впливу інформації на психіку людини.

Професійна спрямованість: навчитися аналізувати інформаційну продукцію на предмет її шкідливості для психіки споживача; визначати спектр психосоціальних порушень, які виникають у користувачів цифрового медіасередовища.

План

1. Громадська думка як психологічний феномен
2. ЗМІ та їх використання для проведення інформаційної війни
3. Психологічні основи діяльності засобів масової інформації
4. Internet-ресурси та їх роль у конструюванні інформаційного середовища. Соціальні мережі.

Основні поняття	громада, територіальна спільнота, соціум, соціальне середовище, громадська думка, масова поведінка, засоби масової інформації, публічна інформація, «віртуальне інформаційне середовище», web-ресурси, соціальні мережі

Література

1. Кириченко В.В. Психологія інформаційної діяльності : навчальний посібник – 2-ге вид. вип. і доп. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 146 с.
2. Найдьонова Л.А. Рефлексивна психологія територіальних спільнот / Любов Антонівна Найдьонова. – К. : Міленіум, 2012. – 280 с.
3. Петровський А.В. Личность. Деятельность. Коллектив / Артур Владимирович Петровский. – М. : Наука, 1982. – С.235-252.

4. Полани М. Личностное знание. На пути к посткритической философии / Майкл Полани. – М. : Прогресс, 1985. – 345 с.
5. Поршнев Б.Ф. Социальная психология и история / Борис Федорович Поршнев. – М. : «Наука», 1979 – 232 с.
6. Почепцов Г.Г. Контроль над розумом / Г.Г. Почепцов. – К. : Видавничий дім «Києво-могилянська академія», 2010 . – 350 с.
7. Слюсаревський М.М. Ситуація як об'єкт соціально-психологічного дослідження і сучасний стан проблеми / Микола Миколайович Слюсаревський // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – Вип. 23 (26). – К. : Міленіум, 2009. – С.5-24.
8. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Тетяна Михайлівна Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття № 1

ТЕМА №3. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Питання для обговорення

1. Міждисциплінарна операціоналізації поняття «інформація»: концептуальні підходи та історичний екскурс до проблематики.
2. Еволюція інформаційних мереж. Важливість інформації у процесі соціальної еволюції.
3. Загальні властивості інформації. Процеси формування, збереження та відтворення.
4. Мова як засіб збереження інформації. Історіогенез розвитку мов. Поняття про «універсальні мови».
5. Розвиток мови та мовлення в людському онтогенезі. Причини порушення мовного розвитку. Зв'язок мовлення та психічного розвитку людини.

Опрацювати
поняття:

основні

культура, соціум, інформація, інформаційна мережа,
мова, мовлення, знання.

Опрацювати статті та матеріали першоджерел:

1. *Куєвда Т.В.* Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект / Володимир Терентійович Куєвда. – Донецьк : Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. – 264 с.
2. *Левченко Л.Л.* Філософські основи інформації / Левченко Людмила Леонідівна, Яроцький Леонід Васильович. – Житомир : «Полісся», 2007. – 176 с.
3. *Федотова Л.Н.* Коммуникация как фактор развития и стабильности общества / Л.Н. Федотова // Социология массовой коммуникации: учебник для вузов. – СПб. : Питер, 2004. – С. 13-18.

Реферативні повідомлення:

1. Наукові відкриття у галузі інформаційних систем XXI століття.
2. Концепція «особистісного знання» М. Полані.
3. Концептуалізація проблеми дослідження «внутрішньої картини світу» у сучасній психології.
4. Історіогенез засобів фіксації та збереження інформації.

Семінарське заняття № 2

ТЕМА №4. ЕКОЛОГО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання для обговорення

1. Поняття про екологію інформаційного простору.

2. Психологічні закономірності психосоціального розвитку особистості у інформаційному середовищі.
3. Фактори травмуючого впливу інформації на психіку людини.
4. Екологічні аспекти проектування інформаційних мереж: зміст, дозованість та доступ інформації.
5. Роль мистецтва у процесі посилення інформаційної безпеки соціального середовища.
6. Творче світосприйняття як особистісна диспозиція та адаптивна властивість суб'єкта соціальних відносин.

**Опрацювати
поняття:**

основні

*мистецтво, творчість, когнітивна складність,
ціннісна когнітивна складність, інформаційна
безпека*

Опрацювати статті та матеріали першоджерел:

1. *Моляко В.А.* Творческое поэтическое мировосприятие / Валентин Алексеевич Моляко // Актуальні проблеми психології : Проблеми психології творчості : Збірник наукових праць / [за ред. В.О. Моляко]. – Т.12. – Вип.6. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 7-19.
2. *Найдьонова Л.А.* Голодомор: страждання, спричинені політичною технологією / Л.А. Найдьонова // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави. – К.: Міленіум, 2009. – Вип. 9. – С. 73-82.

Реферативні повідомлення:

1. Практика європейських країн по посиленню інформаційної безпеки суспільства.
2. Форми деструктивного впливу інформації на психосоціальний розвиток людини
3. Культура в умовах світової глобалізації: українська модель розвитку.
4. Концепція творчого поетичного світосприйняття В.О. Моляко.

Практичне заняття № 3-4

ТЕМА №6. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Питання для обговорення

1. Закони формування територіальних спільнот. Соціально-психологічний аналіз формування ідентичності на рівні «Я», «Ми» та «Вони» (Б.Ф. Поршнев).
2. Поняття про громадськість. Громадська думка як основний інструмент державного управління.
3. Вплив засобів масової інформації на громадську думку територіальної спільноти.
4. Глобальне та територіальне ЗМІ: основні завдання та принципи роботи.
5. Реклама як засіб формування громадської думки. Особливості створення соціальної реклами.

6. RP-технології та особливості їх використання у процесі інформаційної діяльності.
7. Політика як мистецтво управління соціальною спільнотою.

**Опрацювати
поняття:**

основні

громада, громадська думка, засоби масової інформації, реклама, соціальна реклама, пропаганда, зв'язки з громадськістю (PR).

Опрацювати статті та матеріали першоджерел:

1. *Грушин Б.А.* Массовое сознание: опыт определения и проблемы / Борис Аркадьевич Грушин // Структура общества и массовое сознание / [под ред. П.М. Козырева]. – М. : Институт социологии РАН, 1994. – С.162-167.
2. *Парыгин Б.Д.* Социальная психология территориального самоуправления / Б.Д. Парыгин. – СПб : Унигум, 1993. – 170 с.
3. *Поршнева Б.Ф.* Социальная психология и история / Борис Федорович Поршнева. – М. : «Наука», 1979 – 232 с.

Реферативні повідомлення:

1. Формування громадської думки у «закритих спільнотах».
2. Глобалізація та глобалізаційні процеси: проблеми міжкультурної інтеграції.
3. Українська культура на перетині «сходу» та «заходу».
4. «Сексизм» та реклама.
5. Використання соціальної реклами у процесі пропаганди здорового способу життя.

ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ДО МОДУЛЮ

Клієнтський запит.

Звернення до психолога директора центру соціально-психологічних досліджень Житомирського державного університету імені Івана Франка: «У межах міжнародного українсько-італійського проекту «Протидії торгівлі людьми в Україні та Молдові» ми плануємо виготовлення інформаційної продукції, яка б допомогла молоді нашого регіону зважено ставитись до вибору професії за кордоном. Ми б хотіли знати, на що орієнтуються молоді спеціалісти під час вибору місця працевлаштування, і що їх змушує шукати роботу за кордоном».

Обов'язкова програма виконання завдання.

1. *Зробіть теоретико-методологічний аналіз проблеми дослідження мотивації трудової зайнятості населення.*
2. *Розробіть опитувальник дослідження мотивації трудової еміграції.*
3. *На основі виокремлених соціальних маркерів визначте «групу ризику», яка найменш обізнана у специфіці трудової зайнятості за кордоном.*
4. *Отримані вами результати представте у вигляді консультаційної бесіди з керівником центру соціально-психологічних досліджень.*

Клієнтський запит.

Звернення до психолога приватного підприємця: «Ми випустили на ринок нові пральні машини. Для презентації товару на ринку та збільшення об'ємів продажу ми

замовили у консалтинговій компанії рекламний проект. Нещодавно отримали перший звіт пілотажного дослідження ринку, який свідчить про суттєве зростання попиту на нові пральні машини. З іншого боку – реклама, яку ми замовили, коштує недешево, можна було б використати дешевші проекти. Нам цікаво, чи тільки реклама сприяла швидкому просуванню товару на ринку, та чи були інші фактори, про які ми не знаємо».

Обов'язкова програма виконання завдання.

1. *Зробіть теоретико-методологічний аналіз впливу реклами на споживача.*
2. *Розробіть опитувальник дослідження суспільної думки про товар та рекламу, яка його презентує.*
3. *Визначте наскільки дієвою є реклама на споживацьку активність населення.*
4. *Отримані вами результати представте у вигляді консультаційної бесіди з керівником підприємства.*

Клієнтський запит.

Звернення до психолога приватного підприємця: «Ми вирішили змінити імідж кандидата на пост президента Молдови. Проте, ми хочемо визначити, яким чином він вплине на його рейтинг та підтримку електорату.

Обов'язкова програма виконання завдання.

1. *Зробіть теоретико-методологічний аналіз впливу інформації на зміну суспільної думки.*
2. *Розробіть опитувальник дослідження впливу інформації на суспільну думку електорату.*
3. *Визначте, яким чином вплине імідж на підтримку кандидата на пост президента .*
4. *Отримані вами результати представте у вигляді консультаційної бесіди з клієнтом.*

Клієнтський запит.

До психолога звернувся керівник компанії: «Ми довго займаємося благодійністю, проте у нас виникло враження, що наша компанія не виглядає «благодійною» в очах наших клієнтів. Яких заходів ви порадите нам вжити, щоб змінити думку населення про нас».

Обов'язкова програма виконання завдання.

1. *Зробіть теоретико-методологічний аналіз впливу інформації на зміну суспільної думки.*
2. *Розробіть опитувальник дослідження впливу інформації на суспільну думку людей.*
3. *Визначте, які заходи потрібно вжити для зміни суспільної думки клієнтів компанії .*
4. *Отримані вами результати представте у вигляді консультаційної бесіди з клієнтом.*

Клієнтський запит.

Звернення до психолога шкільного вчителя: «Нещодавно до нашої школи перевели одного учня з м. Івано-Франківськ. На перших класних зборах одних з батьків обізвав його «бандерівцем». З тих пір усі учні класу цькують його, а він натомість, – ізолюється від усіх. Чи не могли б ви визначити, які уявлення вкладають діти у слово «бандерівець», і яка категорія людей репрезентує його у суспільстві».

Обов'язкова програма виконання завдання.

1. Зробіть теоретико-методологічний аналіз проблеми дослідження групового цюкування.
2. Розробіть опитувальник дослідження уявлень людей про поняття «бандерівець» та виявлення маркерів соціального портрету категорій людей, які йому підлягають.
3. Зробіть семантичний аналіз категорій, які є смисловою основою поняття «бандерівець».
4. Отримані вами результати представте у вигляді консультаційної бесіди з шкільним вчителем.

Тема для самостійного опрацювання

ТЕМА №7. ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У INTERNET-СЕРЕДОВИЩІ

Питання для самостійного вивчення

1. Використання мережі Internet у процесі інформаційної діяльності особистості.
2. Проблеми доступу до Internet-ресурсів та політика публічного використання інформації.
3. Соціальні мережі та їх використання як засобу масової комунікації.
4. Формування громадської думки Internet-спільноти та її вплив соціально-політичне життя країни.
5. Принципи проведення рекламної діяльності у соціальних мережах.

Література для підготовки до теми для самостійного опрацювання

1. Градосельская Г.В. Социальные сети: обмен частными Трансфертами / Галина Витальевна Градосельская. – режим доступу до ресурсу - <http://win.www.nir.ru/socio/scipubl/sj/sj99-grado.html>
2. Губанов Д.А. Социальные сети: модели информационного влияния, управления и противоборства / Д.А. Губанов, Д.А. Новиков, А.Г. Чхартишвили / [под ред. чл.-корр. РАН Д.А. Новикова]. – М. : Издательство физико-математической литературы, 2010. – 228 с.
3. Зачатейский Д.Е. Телекоммуникационные и компьютерные технологии в связях с общественностью : учеб. пособие / Д.Е. Зачатейский ; Омск. гос. техн. ун-т. – Омск : Изд-во ОмГТУ, 2007. – 155 с.
4. Зинченко В.П. Рефлексивные процессы в интернет-взаимодействиях (на примере шахматных игр) // Рефлексивные процессы в управление. – 2002. – Т.2. - №1. – С.90-95.
5. Макаров В.Л. Искусственные общества и будущее общественных наук. – СПб. : Изд-во СПбГУП, 2009. – 40 с. — (Избранные лекции Университета; Вып.99).

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ

Модульна контрольна робота складається з теоретичних питань, якість засвоєння яких перевіряється за допомогою тестового контролю та письмової відповіді на одне із запропонованих питань та професійно-орієнтованого, яке передбачає уміння студента використовувати отримані у процесі підготовки знання на практиці.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Інформація та її значення у процесі суспільного розвитку
2. Властивості інформації. Процеси формування та збереження інформації
3. Особистість як суб'єкт інформаційних відносин
4. Психосоціальний розвиток особистості у медіасередовищі
5. Еколого-психологічні аспекти інформаційної діяльності у медіасередовищі
6. Громадська думка як психологічний феномен
7. ЗМІ та їх використання для проведення інформаційної війни
8. Психологічні основи діяльності засобів масової інформації
9. Internet-ресурси та їх роль у конструюванні інформаційного середовища. Соціальні мережі.
10. Міждисциплінарна операціоналізації поняття «інформація»: концептуальні підходи та історичний експурс до проблематики.
11. Еволюція інформаційних мереж. Важливість інформації у процесі соціальної еволюції.
12. Загальні властивості інформації. Процеси формування, збереження та відтворення.
13. Мова як засіб збереження інформації. Історіогенез розвитку мов. Поняття про «універсальні мови».
14. Розвиток мови та мовлення в людському онтогенезі. Причини порушення мовного розвитку. Зв'язок мовлення та психічного розвитку людини.
15. Поняття про екологію інформаційного простору.
16. Психологічні закономірності психосоціального розвитку особистості у інформаційному середовищі.
17. Фактори травмуючого впливу інформації на психіку людини.
18. Екологічні аспекти проектування інформаційних мереж: зміст, дозованість та доступ інформації.
19. Роль мистецтва у процесі посилення інформаційної безпеки соціального середовища.
20. Творче світосприйняття як особистісна диспозиція та адаптивна властивість суб'єкта соціальних відносин.
21. Закони формування територіальних спільнот. Соціально-психологічний аналіз формування ідентичності на рівні «Я», «Ми» та «Вони» (Б.Ф. Поршнєв).
22. Поняття про громадськість. Громадська думка як основний інструмент державного управління.
23. Вплив засобів масової інформації на громадську думку територіальної спільноти.
24. Глобальне та територіальне ЗМІ: основні завдання та принципи роботи.
25. Реклама як засіб формування громадської думки. Особливості створення соціальної реклами.
26. RP-технології та особливості їх використання у процесі інформаційної діяльності.
27. Політика як мистецтво управління соціальною спільнотою.

28. Використання мережі Internet у процесі інформаційної діяльності особистості.
29. Проблеми доступу до Internet-ресурсів та політика публічного використання інформації.
30. Соціальні мережі та їх використання як засобу масової комунікації.
31. Формування громадської думки Internet-спільноти та її вплив соціально-політичне життя країни.
32. Принципи проведення рекламної діяльності у соціальних мережах.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ «ОСНОВИ МЕДІАПСИХОЛОГІЇ»

Базова:

1. Гадамер Г.-Г. Істина і метод / Ганс-Георг Гадамер. – Т. 1: Герменевтика: Основи філософ. герменевтики. – Київ: Юніверс, 2000. – 464 с.
2. Глобалізація і безпека розвитку / О.Г. Білорус, М.О. Гончаренко, В.А. Зленко та ін. / [за ред. О.Г. Білоруса]: монографія. – К., 2001. – 733 с.
3. Кириченко В.В. Психологія інформаційної діяльності : навчальний посібник – 2-ге вид. вип. і доп. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 146 с.
4. Красилов А.А. Экология знания и интеллектуальные системы / А.А. Красилов // Высокие технологии в промышленности России. – М., Международная академия информатизации, 1997. – С. 153-160.
5. Левченко Л.Л. Філософські основи інформації / Левченко Людмила Леонідівна, Яроцький Леонід Васильович. – Житомир : «Полісся», 2007. – 176 с.
6. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Борис Федорович Ломов. – М. : Наука, 1984. – С.242-271.
7. Моляко В.А. Творческая конструкторология (пролегомены) / Валентин Алексеевич Моляко. – К.: Освіта України, 2007. – 388 с.
8. Моляко В.А. Творческое поэтическое мировосприятие / Валентин Алексеевич Моляко // Актуальні проблеми психології : Проблеми психології творчості : Збірник наукових праць / [За ред. В.О. Моляко]. – Т.12. – Вип.6. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 7-19.
9. Моляко В.А. Что такое восприятие мира ? // Идеи О.К. Тихомирова и А.В. Брушлинского и фундаментальные проблемы психологии (к 80-летию со дня рождения). Материалы Всероссийской научной конференции (с иностранным участием). Москва, 30 мая – 1 июня 2013 г. – М.: Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова, 2013. – С. 333-337.
10. Найдьонова Л.А. Рефлексивна психологія територіальних спільнот / Любов Антонівна Найдьонова. – К. : Міленіум, 2012. – 280 с.
11. Петровський А.В. Личность. Деятельность. Коллектив / Артур Владимирович Петровский. – М. : Наука, 1982. – С.235-252.
12. Полани М. Личностное знание. На пути к посткритической философии / Майкл Полани. – М. : Прогресс, 1985. – 345 с.
13. Поршнев Б.Ф. Социальная психология и история / Борис Федорович Поршнев. – М. : «Наука», 1979 – 232 с.
14. Почепцов Г.Г. Контроль над разумом / Г.Г. Почепцов. – К. : Видавничий дім «Києво-могилянська академія», 2010 . – 350 с.
15. Психология и культура / [под. ред. Д. Мацумото]. – СПб. : Питер, 2003. – 718 с.
16. Психология и культура / [под. ред. Д. Мацумото]. – СПб. : Питер, 2003. – 718 с.
17. Психология. Словарь / [под общ. ред. А.В. Петровського, М.Г. Ярошевського]. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
18. Слюсаревський М.М. Ситуація як об'єкт соціально-психологічного дослідження і сучасний стан проблеми / Микола Миколайович Слюсаревський // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – Вип. 23 (26). – К. : Міленіум, 2009. – С.5-24.
19. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Тетяна Михайлівна Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.

Допоміжна:

1. Грушин Б.А. Массовое сознание: опыт определения и проблемы / Борис Аркадьевич Грушин // Структура общества и массовое сознание / [под ред. П.М. Козырева]. – М. : Институт социологии РАН, 1994. – С.162-167.
2. Куєвда Т.В. Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект / Володимир Терентійович Куєвда. – Донецьк : Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. – 264 с.
3. Левченко Л.Л. Філософські основи інформації / Левченко Людмила Леонідівна, Яроцький Леонід Васильович. – Житомир : «Полісся», 2007. – 176 с.
4. Моляко В.А. Творческое поэтическое мировосприятие / Валентин Алексеевич Моляко // Актуальні проблеми психології : Проблеми психології творчості : Збірник наукових праць / [за ред. В.О. Моляко]. – Т.12. – Вип.6. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 7-19.
5. Найдьонова Л.А. Голодомор: страждання, спричинені політичною технологією / Л.А. Найдьонова // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави. – К.: Міленіум, 2009. – Вип. 9. – С. 73-82.
6. Парыгин Б.Д. Социальная психология территориального самоуправления / Б.Д. Парыгин. – СПб : Унигум, 1993. – 170 с.
7. Поршнев Б.Ф. Социальная психология и история / Борис Федорович Поршнев. – М. : «Наука», 1979 – 232 с.
8. Федотова Л.Н. Коммуникация как фактор развития и стабильности общества / Л.Н. Федотова // Социология массовой коммуникации: учебник для вузов. – СПб. : Питер, 2004. – С. 13-18.

10. Інформаційні ресурси

1. psylist.net
2. www.koob.ru/
3. <http://psylib.kiev.ua/>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ 3 КУРСУ «ОСНОВИ МЕДІАПСИХОЛОГІЇ»

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
Початковий рівень знань «2» (рецептивно-продуктивний)	0-25 балів без права перескладання (для екзаменів та заліків)	Студент за допомогою викладача розпізнає визначення основних термінів на побутовому рівні, однослівно („так” чи „ні”) відповідає на конкретні запитання.	Студент намагається відповідати, однак потребує постійної консультації та контролю з боку викладача. За допомогою викладача намагається пояснити з наукової точки зору явища оточуючої дійсності.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
	26-49 балів	Студент за допомогою викладача однослівно відповідає на запитання, відтворює незначну частку питання в тому вигляді і в тій послідовності, у якій воно було розглянуте на лекції або консультації.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему, до якої стосується наведений приклад прояву психічної діяльності особистості.
	50-59 балів	Студент з помилками характеризує окремі поняття та явища загальної психології. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему та основні поняття, що пояснюють описане явище.
Середній рівень знань «3» (репродуктивний)	60-65 балів	Студент володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на продуктивному рівні: за допомогою викладача відтворює словами, близькими до тексту лекції, визначення основних термінів, принципів; частково відтворює текст підручника; у процесі відповіді допускає окремі відозміни навчальної інформації; ілюструє відповіді прикладами, що були наведені на консультації.	Студент вміє з допомогою викладача визначити тему та основні поняття, що пояснюють описане явище та навести приклади методів та методик для його дослідження.
	66-70 балів	Студент за допомогою викладача дає	Студент вміє правильно перевести приклади психічної

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		правильне визначення окремих понять з області загальної психології; словесно описує явища та закономірності психічної діяльності людини, вказує на деякі їх властивості; відтворює всю тему або її основну частину, ілюструючи відповідь власними прикладами.	діяльності з „побутової” мови на мову наукових понять те термінів, визначити тему, основні поняття та закономірності, що пояснюють описане явище, підібрати декватні методи для його дослідження та описати їх результати.
	71-73 балів	Студент за допомогою викладача свідомо відтворює тему лекції, ілюструючи її власними прикладами; розкриває суть загальнопсихологічних процесів та явищ, допускаючи у відповідях незначні неточності; намагається співвіднести окремі психодіагностичні методики з їх груповими характеристиками; намагається застосувати окремі прийоми логічного мислення (порівняння, аналіз, висновок).	Студент вміє правильно перевести приклади психічної діяльності з „побутової” мови на мову наукових понять те термінів, визначити тему, основні поняття та закономірності, що пояснюють описане явище, підібрати декватні методи для його дослідження зробити якісний аналіз результатів дослідження та частково узагальнити результати.
Достатній рівень знань «4» (конструктивно варіативний)	74-80 балів	Студент без помилок відтворює зміст питання, наводячи власні приклади; правильно розкриває суть психодіагностичних понять.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загальнопсихологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
			дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення.
	81-85 балів	Студент володіє навчальною інформацією, вміє зіставляти, узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; аргументовано відповідає на поставлені запитання і намагається відстояти свою точку зору.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загальнопсихологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення. При потребі звертаючись до викладача може визначити окремі шляхи корекції або розвитку описаного явища.
	86-89 балів	Студент вільно володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, наводить аргументи на підтвердження своїх думок, використовуючи матеріали власних спостережень та проведених досліджень; може за допомогою викладача відповідати на питання, що потребують знання кількох тем.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загальнопсихологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення. При потребі звертаючись до викладача може

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
			визначити окремі шляхи корекції або розвитку описаного явища. При виконанні завдання може поєднувати знання з кількох тем.
Високий рівень знань «5» (творчий)	90-93 балів	Студент вільно володіє темою, має ґрунтовні психологічні знання; вільно відповідає на запитання, що потребують знання кількох тем; оцінює окремі нові факти, явища; судження логічні й достатньо обґрунтовані; узагальнює і систематизує матеріал у межах навчальної теми; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності.	Студент виявляє початкові творчі здібності: уміє працювати зі спеціальною літературою (наукові журнали тощо); знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, які поставив викладач, свою відповідь ілюструє схемами, прикладами з життя; проводить самоперевірку виконаної роботи; може з неповним обґрунтуванням пояснити виконання завдань підвищеного (комбінованого) рівня.
	94-97 балів	Студент вільно висловлює власні думки, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні психодіагностичні дослідження, висловлюючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела	Використовує набуті знання в нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує особисту життєву позицію, узгоджуючи її з загальнолюдськими цінностями.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності.	
	98-100 балів	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибоко розуміє суть психічних процесів та явищ; подає ідеї згідно з вивченим матеріалом, робить творчо обґрунтовані висновки; вміє аналізувати і систематизувати матеріали власних досліджень; визначає порядок особистої навчальної діяльності, самостійно оцінює її результати. Активно займається науково-дослідною роботою.	Студент самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання, формулювати психологічну проблему і визначати шляхи її розв'язання; вести дискусію з конкретного питання; проводити дослідження високої складності.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

Навчальне видання

КИРИЧЕНКО Віктор Васильович

ОСНОВИ МЕДІАПСИХОЛОГІЇ

Методичні рекомендації